

Ministerie van Binnenlandse Zaken en  
Koninkrijksrelaties

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer  
der Staten-Generaal  
Postbus 20018  
2500 EA DEN HAAG

**Ministerie van  
Binnenlandse Zaken en  
Koninkrijksrelaties**

Turfmarkt 147  
Den Haag  
Postbus 20011  
2500 EA Den Haag

**Kenmerk**  
2024-0000275609

**Uw kenmerk**

**Bijlage(n)**  
5

Datum 28 mei 2024  
Betreft Verzamelbrief Verduurzaming gebouwde omgeving

Met deze brief informeer ik uw Kamer over de tweede tranche van de lokale aanpak van het Nationaal Isolatieprogramma, de inzet van de middelen voor doe-het-zelf hierin, de wijze waarop invulling wordt gegeven aan de landelijke aanpak natuurvriendelijk isoleren en hoe het aantrekkelijke aanbod van het Warmtefonds kan worden gecontinueerd. Ook wordt uw Kamer geïnformeerd over de start van de publiekscampagne verbeterjehuis.nl. en extra middelen die beschikbaar komen voor het verduurzamen van maatschappelijk vastgoed staan in deze brief vermeld. Tot slot ontvangt uw Kamer bij deze brief een rapport over de mogelijke invulling van de vergewisplicht in het kader van de wettelijke afsluitbevoegdheid van gemeenten die in voorbereiding is en normering voor verwarmingsinstallaties.

### **Tweede tranche lokale aanpak Nationaal Isolatieprogramma**

Veel gemeenten zijn al actief aan de slag gegaan met de lokale aanpak isolatie. Op 8 mei jongstleden is de conceptregeling voor de tweede tranche van de lokale aanpak isolatie gepubliceerd ter consultatie.<sup>1</sup> Met de regeling komt 674 miljoen euro beschikbaar voor het isoleren van 286 duizend woningen. De lokale aanpak is er om kwetsbare woningeigenaren en bewoners in een verenigingen van eigenaars (VvE) met minimaal één koopwoning te ondersteunen en te ontzorgen bij het isoleren van hun woning.

Ten opzichte van de eerste tranche zijn er extra middelen, namelijk 25,5 miljoen euro voor doe-het-zelf-maatregelen, bijna 35 miljoen voor inzet in VvE's en tevens bijna 35 miljoen voor natuurvriendelijk isoleren.<sup>2</sup> Het is de bedoeling doe-het-zelf en het verduurzamen van gebouwen van VvE's zo een extra stimulans te geven en natuurvriendelijk isoleren financieel te ondersteunen. Voor de middelen voor VvE's en natuurvriendelijk isoleren is er geen verplichting opgenomen in de regeling om de middelen specifiek voor deze doeleinden in te zetten. Zo blijven de

<sup>1</sup> <https://www.internetconsultatie.nl/regelingtweedetranchelokaleaanpak/b1>

<sup>2</sup> De dekking voor deze middelen komt gedeeltelijk uit de onderuitputting van de SVOH, zie: <https://open.overheid.nl/documenten/654bb63d-69e9-455f-99c4-fde52e3dc390/file>, de dekking voor de overige middelen komt uit de vrije ruimte van het klimaatfondsperceel gebouwde omgeving <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/04/15/ontwerp-meerjarenprogramma-klimaatfonds-2025>, hangende besluitvorming in de Tweede Kamer over het meerjarenprogramma 2025.

voorwaarden in de regeling zo veel mogelijk gelijk als bij de eerste tranche en kan de regeling voor gemeenten zo eenvoudig mogelijk worden gehouden.

Voor VvE's is het van belang dat de aanpakken van start gaan. Juist vanwege de langere doorlooptijd van besluitvormingsprocessen en ondersteuning die veel tijd en inzet kosten, is het van belang geen tijd te verliezen. In de brief over de versnellingsagenda voor VvE's<sup>3</sup> is benoemd wat er, samen met andere partijen, wordt gedaan om verduurzaming bij VvE's te bevorderen.

Met terugwerkende kracht zijn er verbeteringen aangebracht in de regeling die ook benut kunnen worden voor de aanpakken die reeds zijn gestart bij de eerste ronde van de lokale aanpak. De belangrijkste verbeteringen hebben betrekking op de voorwaarden voor ondersteuning van de VvE's en de uitzondering op de minimale oppervlakte-eisen, zodat kleine woningen ook geholpen kunnen worden. Vanwege alle extra middelen die gemiddeld per woning beschikbaar zijn gekomen in de lokale aanpak is tevens het maximumbedrag dat per woning kan worden ingezet losgelaten. De resultaatverplichting om het aantal woningen te isoleren waar een gemeente een aanvraag voor doet, blijft. Dit voorkomt dat de middelen slechts voor enkele woningen worden ingezet voor een hoog bedrag en borgt het halen van de doelstelling om 750.000 woningen te isoleren in de lokale aanpak.

In de voortgangsrapportage van het Programma Verduurzaming Gebouwde Omgeving (PVGGO) zal uw Kamer voor het zomerreces over de resultaten van de eerste tranche van de lokale aanpak tot nu toe worden geïnformeerd. De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) publiceert deze monitoringsresultaten ook op zijn site, waar de resultaten halfjaarlijks geactualiseerd zullen worden.

### **Inzet middelen voor het isoleren van woningen**

In de motie Thijssen<sup>4</sup> wordt verzocht in kaart te brengen in welke regio's of gemeenten er onvoldoende middelen beschikbaar zijn voor de verduurzamingsopgave en het benaderen en ontzorgen van burgers.<sup>5</sup>

Het in kaart brengen van het aantal huishoudens met een eigen woning met een verduurzamingsopgave die extra ondersteuning en ontzorging het hardste kunnen gebruiken, is gebeurd bij het vaststellen van de verdeelsleutel voor de lokale aanpak isolatie. Voor het extra financieel ondersteunen en ontzorgen bij isolatie van 750.000 woningeigenaren is er in de lokale aanpak in totaal circa 1,5 miljard euro beschikbaar in drie tranches. De middelen zijn voor het overgrote deel verdeeld tussen gemeenten op basis van het aantal koopwoningen met lage energielabels in combinatie met lage inkomens in de betreffende gemeente.<sup>6</sup> Zo is er voor alle gemeenten budget beschikbaar in verhouding tot het aantal kwetsbare woningeigenaren in hun gemeente. Gemiddeld is er circa 2.000 euro

<sup>3</sup> Kamerstukken II 2022/23, 30196 en 32 847, nr. 817.

<sup>4</sup> Kamerstukken II 2023/24, 32 847, nr. 1119.

<sup>5</sup> De bij het debat aangeleverde motie was getiteld 'voldoende budget om isoleren van huizen te ontzorgen', in deze brief wordt daarom gefocust op de isolatieopgave.

<sup>6</sup> <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2022/39/verdeelsleutel-nationaal-isolatieprogramma-2020>

per woning. Voor stedelijke focusgebieden, gemeenten in de grensregio's en gemeenten met een relatief hoog aandeel kwetsbare woningeigenaren ligt dit gemiddelde bedrag hoger, omdat bij de verdeling van de middelen voor de collectieve aanpak van kwetsbare dorpen en wijken<sup>7</sup> de gemeenten met relatief veel kwetsbare woningeigenaren en complexe problematiek extra middelen krijgen. Hiermee kan de meeste impact gemaakt worden en kan steviger ingezet worden op collectieve aanpakken. Aanvullend zijn er in de tweede tranche voor alle woningen extra middelen ten opzichte van de eerste tranche beschikbaar voor natuurvriendelijk isoleren. Voor elke woning in een gemengde VvE in de lokale aanpak, waarbij besluitvormingsprocessen en ondersteuning vaak veel tijd en inzet kosten, krijgen gemeenten tevens extra budget in de tweede tranche.

De middelen in de lokale aanpak kunnen gestapeld worden met de landelijk beschikbare subsidies, de Investeringssubsidie duurzame energie en energiebesparing (ISDE) en de subsidieregeling verduurzaming voor VvE's (SVVE). Met deze subsidieregelingen kan tot circa 30% subsidie voor maatregelen worden vergoed. Bij het Nationaal Warmtefonds kan in een resterende financieringsbehoefte voorzien, voor inkomens onder de €60.000 zelfs tegen 0% rente. Uit onderzoek van De Nederlandsche Bank (DNB) blijkt bovendien dat met al deze beschikbare subsidies en leningen, 98% van alle huiseigenaren genoeg geld beschikbaar heeft om te verduurzamen naar minimaal energielabel B. Hierin zijn de middelen uit de lokale aanpak nog niet meegenomen waardoor het percentage dat deze stap zou kunnen maken waarschijnlijk nog hoger ligt.

Met de beschikbare middelen uit de lokale aanpak kunnen in combinatie met de landelijke subsidies, een lening met aantrekkelijke voorwaarden zoals van het Nationaal Warmtefonds en eventueel een deel eigen middelen, veel verduurzamingsstappen worden gezet. Ook de mogelijkheid om via de lokale aanpak doe-het-zelf maatregelen te ondersteunen biedt in gevallen een goede kans om tegen lagere kosten woningen toch vergaand te isoleren. Het is aan gemeenten om zo slim mogelijk met de beschikbare middelen om te gaan en zoveel mogelijk maatregelen per woning te nemen voor de woningeigenaren en VvE's die extra ondersteuning het hardste nodig hebben. Met de inzet van energiecoaches, energiefixers en adviseurs kunnen woningeigenaren over de (financiële) mogelijkheden worden geïnformeerd.

#### *Financieel advies*

Woningeigenaren kunnen in het verduurzamingstraject behoefte hebben aan financieel advies. Om de financiële mogelijkheden voor bewoners in beeld te brengen kunnen gemeenten in de lokale aanpak ook financieel adviseurs inzetten. Zij mogen advies geven over leningen van bijvoorbeeld het Nationaal Warmtefonds en het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn). Gemeenten mogen ondersteuning bieden bij het aanvragen van deze leningen voor mensen die niet digitaal vaardig zijn. Blijkt een hypotheekverhoging beter te passen bij de situatie van de klant dan kan de financieel adviseur een hypotheekadvies voor verduurzaming uitbrengen. Onderzoek naar het toepassen van dit goedkopere hypotheekadvies is in december afgerond. Naar aanleiding van dit onderzoek

---

<sup>7</sup> Kamerstukken II 2022/23, 32 813, nr. 1230.

verwacht de Autoriteit Financiële Markten (AFM) binnenkort met een aangepaste leidraad "dienstverlening op maat" te komen.

### **Steeds meer woningeigenaren met laag inkomen gebruiken Warmtefonds**

Woningeigenaren blijken meer dan voorgaande jaren bereid om energiebesparende maatregelen te nemen in hun woning, zoals een warmtepomp, glasisolatie en het isoleren van vloer, muur en dak. Alle woningeigenaren kunnen hiervoor een financiering krijgen bij het Warmtefonds. Het kabinet heeft extra subsidie verstrekt aan Nationaal Warmtefonds voor de volgende groepen:

- Woningeigenaren met een verzamelinkomen tot 60.000 euro lenen renteloos;
- VvE's ontvangen een lening met rentekorting;
- Woningeigenaren die op de markt niet terecht kunnen:
  - o Woningeigenaren zonder leenruimte betalen maandlasten naar draagkracht. De rente is de hele looptijd 0% en de eerste 5 jaar betaalt de woningeigenaar geen aflossing uit inkomen;
  - o Woningeigenaren van 75 jaar en ouder kunnen lenen;
  - o Woningeigenaren met een registratie bij het Bureau Kredietregistratie kunnen in bepaalde gevallen lenen.

Jarenlang lieten cijfers zien dat vooral woningeigenaren met hogere inkomens gebruik maken van Nationaal Warmtefonds. Dit is veranderd. Woningeigenaren met lage en midden inkomens gebruiken steeds meer Nationaal Warmtefonds. Deze trendbreuk is goed te zien in de monitor van CBS en TNO<sup>8</sup>. Nationaal Warmtefonds verstrekte vorig jaar aan 22.618 huishoudens een lening voor energiebesparende maatregelen, waarvan 84% aan particuliere woningeigenaren en 16% aan VvE's. Meer dan de helft van de leningen aan particulieren was renteloos.

Nationaal Warmtefonds is een stichting met geld van zowel de rijksoverheid als van een aantal private partijen (respectievelijk circa twintig en tachtig procent). Vorig jaar schreven we aan uw Kamer dat de vraag naar financiering van het Warmtefonds de komende jaren fors groeit. Hieronder licht ik toe wat dit betekent voor het Rijk.

In de eerste vijf maanden van 2023 bood het Warmtefonds een renteloze lening aan voor huishoudens met een verzamelinkomen tot €48.625. Vorig jaar heeft het kabinet ervoor gekozen om vanaf juni 2023 voor de komende paar jaar deze doelgroep uit te breiden (naar verzamelinkomen 60.000 euro) en een rentekorting te verstrekken aan VvE's. De destijds hiervoor gereserveerde middelen maken het mogelijk om deze renteloze lening en rentekorting aan te bieden tot eind 2025. Met het huidige budget loopt de renteloze lening voor woningeigenaren zonder leenruimte tot en met 2027.

Het is aan een volgend kabinet om een besluit te nemen om het hierboven opgesomde aanbod te continueren of niet. Om dit aanbod te continueren tot en

---

<sup>8</sup> <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2024/02/26/sterkte-toename-gebruik-nationaal-warmtefonds-bij-lage-en-midden-inkomens-voor-verduurzaming-van-woningen>

met 2030 is een aanvullende rijksbijdrage nodig van 1,6 miljard euro, waarvan 212 miljoen is voorgesteld in de voorjaarsnota (zie hieronder). Met deze 1,6 miljard euro kan Nationaal Warmtefonds tot en met 2030 ruim 500.000 huishoudens een lening verstrekken, voornamelijk gebruikt door bovenstaande groepen. Dit bedrag is gebaseerd op een prognose waarbij we rekening houden met groei, maar de toekomstige behoefte kan afwijken op basis van hoeveel mensen daadwerkelijk gebruik maken van Nationaal Warmtefonds. In dat geval gaan private partijen ook extra bijdragen, meer dan het Rijk.

Om het 0% rentetarief uit te breiden naar woningeigenaren met een verzamelinkomen tot 60.000 euro en VvE's een rentekorting te geven is bij de voorjaarsnota 2023 €300 miljoen ter beschikking gesteld uit het Klimaatfonds, waarvan reeds €88 miljoen is verstrekt aan Nationaal Warmtefonds. Bij de voorjaarsnota 2024 heeft het kabinet voorgesteld de overige €212 miljoen ter beschikking te stellen aan Nationaal Warmtefonds om de renteloze leningen voor woningeigenaren met een verzamelinkomen tot 60.000 euro en de rentekorting bij VvE's te continueren in 2025. Nationaal Warmtefonds bestaat uit twee stichtingen en de jaarverslagen over 2023 zijn openbaar.<sup>9</sup>

### **Doe-het-zelfmaatregelen**

Klussers kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan het versneld halen van de doelstellingen van 750.000 geïsoleerde woningen in de lokale aanpak van het Nationaal Isolatieprogramma. Het vermindert ook de druk op de uitvoeringscapaciteit in de markt. Daarom is het vorig jaar al mogelijk gemaakt voor gemeenten om in de eerste tranche van de lokale aanpak doe-het-zelf te ondersteunen. Drie kwart van de gemeenten heeft in hun aanvraag aangegeven dit ook te willen doen. We zien dat een aantal gemeenten de afgelopen periode deze mogelijkheid goed heeft benut en praktische en financiële ondersteuning biedt aan klussers via bijvoorbeeld workshops, subsidies of een voucher aanpak.<sup>10</sup> Als resultaat zijn er via de lokale aanpak in de eerste tranche al ruim 400 woningen met doe-het-zelfmaatregelen verbeterd.

#### *Extra middelen in de Lokale aanpak*

Om deze ondersteuning bij meer gemeenten te stimuleren, is in de regeling voor de tweede tranche van de lokale aanpak specifiek voor de ondersteuning van doe-het-zelf 25,5 miljoen euro extra beschikbaar gesteld met middelen uit de voorjaarsbesluitvorming Klimaat 2023. Hiermee wordt verder invulling gegeven aan de motie van het lid Van der Plas.<sup>11</sup> De voorwaarden voor de inzet van deze middelen sluiten grotendeels aan bij de bestaande voorwaarden binnen de lokale aanpak, namelijk de focus op slecht geïsoleerde woningen en lage WOZ-waarden. Door de middelen bij deze doelgroep in te zetten, is er snel extra ondersteuning beschikbaar voor de groep mensen die dat het hardst nodig hebben.

<sup>9</sup> Het jaarverslag van stichting Nationaal Warmtefonds is beschikbaar op hun website <https://www.warmtefonds.nl/jaarverslagen> en conform afspraken ontvangt uw Kamer het jaarverslag van stichting Nationaal Warmtefonds 2.

<sup>10</sup> E.g. gemeenten [Molenlanden](#), [Winterswijk](#) en [Nijmegen](#). De aanpak van [Molenlanden](#) en [Winterswijk](#) zijn ook uitgewerkt in een praktijkverhaal in de Toolkit voor gemeenten ter inspiratie.

<sup>11</sup> Kamerstukken II 2021/22, 35 925, nr. 61.

### *Ondersteuning van gemeenten*

Om gemeenten te ondersteunen bij de te vormgeven aanpak, is de toolkit “Doe-het-zelfisolatie” ontwikkeld.<sup>12</sup> Hierin zijn onder andere een handreiking, communicatiemateriaal en voorbeeldverhalen van andere gemeenten opgenomen die een doe-het-zelfaanpak ondersteunen met bijvoorbeeld een voucheraanpak of subsidieregeling. Ook is een recent uitgevoerd onderzoek naar de behoeften van klussers op het gebied van praktische ondersteuning en ontzorging toegevoegd aan de toolkit.<sup>13</sup> Met de inzichten uit dit rapport kunnen gemeenten hun eigen aanpak beter laten aansluiten bij de behoeften van klussers. Zo wordt het belang onderstreept van goed advies, het sociale netwerk en de inzet van communicatie.

### **Publiekscampagne Verbeterjehuis.nl**

Op 20 mei is de nieuwe, meerjarige publiekscampagne Verbeterjehuis.nl met de slogan ‘Wie isoleert profiteert’ gestart. Hierbij staan de natuurlijke momenten om de woning te isoleren centraal zoals verhuizen of verbouwen. Daarnaast staat de website [www.verbeterjehuis.nl](http://www.verbeterjehuis.nl) in iedere uiting centraal. Dit is het platform voor specialistische kennis en informatie over het verduurzamen van de woning. De website biedt ook ondersteunende tools zoals de verbetercheck.<sup>14</sup> Ook kunnen woningeigenaren advies op maat krijgen via een digitale versie van de woning.

De publiekscampagne is verdeeld over 3 periodes: mei – juni 2024, oktober – november 2024 en januari – februari 2025. Bij ieder onderdeel staat een andere invalshoek centraal, van bekendheid geven aan de website Verbeterjehuis.nl, de haalbaar- en betaalbaarheid van verduurzaming voor iedereen tot het gebruik van hybride warmtepompen.

De campagne die nu gestart is, is gericht op isoleren en de subsidies en leningen die beschikbaar zijn voor verduurzaming. Hierbij is extra aandacht voor de kwetsbare huishoudens die via Nationaal Warmtefonds in aanmerking komen voor een lening met 0% rente. Ook is in deze nieuwe campagne aandacht voor doe-het-zelfisolatie. Daarnaast is op de website van Verbeterjehuis.nl informatie beschikbaar over verduurzamingsmaatregelen voor (ver)huurders en VvE's.

Eind vorig jaar is via een online campagne ook bekendheid gegeven aan Verbeterjehuis.nl. En via de *Zet ook de knop om*-energiebespaarcampagne zijn het afgelopen jaar tips en informatie gedeeld over isoleren om hiermee de energierekening te kunnen verlagen.

### **Natuurvriendelijk Isoleren**

Om te kunnen isoleren en tegelijkertijd de natuur te beschermen, hebben de ministeries Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit (LNV), het Interprovinciaal overleg (IPO), de provincies en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), een landelijke aanpak

<sup>12</sup> <https://www.volkshuisvestingnederland.nl/onderwerpen/toolkit-programma-verduurzaming-gebouwde-omgeving/alle-toolkits/isolatie-en-ventilatie/toolkit-doe-het-zelfisolatie>

<sup>13</sup> Ipsos I&O ‘Verduurzaming woning door doe-het-zelfers’

<sup>14</sup> <https://www.verbeterjehuis.nl/wizard/>

natuurvriendelijk isoleren (NVI) afgesproken. De landelijke aanpak NVI is al eerder aangekondigd in de kamerbrieven van 4 oktober<sup>15</sup> en van 22 december<sup>16</sup> 2023, vooruitlopend op de afspraken met de provincies als bevoegd gezag. De aanpak is vanaf 17 mei 2024 van kracht en bestaat uit een korte- en lange termijn spoor:

Korte termijn-aanpak:

1. Landelijke lijn **Natuurvriendelijk Isoleren** door isolatiebedrijven<sup>17</sup>:

Onder de volgende randvoorwaarden:

- Maximum percentage van 6% per CBS-buurt
- Gebruik van meldingsapplicatie
- Compensatieopgave (realiseren van alternatieve verblijfplaatsen) op gemeenteniveau

2. **Innovatieve methoden** verkennen, onderzoeken en valideren zoals eDNA.

(Middel)lange termijn-aanpak:

**SMP's opstellen:** gemeenten kunnen op basis van een soortenmanagementplan (SMP) een gebiedsgerichte omgevingsvergunning aanvragen bij de provincie. In december 2023 heeft BZK een regeling opengesteld van in totaal 54 miljoen euro voor de totstandkoming van SMP's binnen gemeenten en ondersteuning van provincies. Een tweede tranche volgt in 2024. Voor meer informatie: zie <https://wetten.overheid.nl/BWBR0049033/2023-12-13/>.

De meest robuuste oplossing om de isolatieopgave én natuurbescherming te combineren, is het SMP en op basis daarvan een vergunning van de provincie. Er is afgesproken om op de lange termijn met elkaar toe te werken naar SMP's in alle Nederlandse gemeenten. Omdat het opstellen van SMP's voor alle gemeenten in Nederland een paar jaar duurt, is als korte termijn oplossing de landelijke lijn natuurvriendelijk isoleren van toepassing. Dit houdt in dat huiseigenaren kunnen isoleren door het inzetten van een isolatiebedrijf dat natuurvriendelijk isoleert. Een ecologisch onderzoek en veel gevallen een omgevingsvergunning, dat momenteel de gangbare werkwijze is, is dan niet meer nodig. De tijdelijke aanpak geldt voor de komende drie jaar. Dit betekent dat het toegestaan is om landelijk op deze manier te werken. De aanpak geldt onder een aantal voorwaarden, zie hiervoor op de website [volkshuisvestingnederland.nl](https://www.volkshuisvestingnederland.nl).<sup>18</sup> In de tussentijd wordt er gewerkt aan een landelijke gedragscode om de tijdelijke aanpak te formaliseren.

In de tussentijd wordt er als onderdeel van de landelijke aanpak onderzoek verricht naar innovatieve opsporingsmethoden waarmee (verblijven van) beschermde diersoorten sneller en makkelijker opgespoord kunnen worden. Dit spoor blijft belangrijk onder het (pre)SMP. Zo onderzoekt en valideert RVO de eDNA methodiek in combinatie met uitgebreid sporenonderzoek. De verwachting

<sup>15</sup> Kamerstukken II 2023/24, 32 847 en 32 813, nr. 1102.

<sup>16</sup> Kamerstukken II 2023/24, 32 847 en 32 813, nr. 1132.

<sup>17</sup> Vind een isolatiebedrijf via <https://www.natuurvriendelijkisoleren.nl/woningeigenaar/>

<sup>18</sup> <https://www.volkshuisvestingnederland.nl/onderwerpen/nationaal-isolatieprogramma/landelijke-aanpak-natuurvriendelijk-isoleren>

is dat de uitkomsten van dit onderzoek in het vierde kwartaal van dit jaar bekend zullen zijn. Ondertussen wordt er vanuit het Rijk in samenwerking met de isolatiebranche en andere belanghebbenden, naast de eDNA methodiek, gewerkt aan alternatieve opsporingsmethoden.

### **Subsidie maatschappelijk vastgoed**

Vanaf 3 juni aanstaande kunnen eigenaren van maatschappelijk vastgoed weer subsidie aanvragen met de Subsidieregeling duurzaam maatschappelijk vastgoed (DUMAVA). De eerste twee subsidierondes vonden plaats in oktober 2022 en in september 2023. Het subsidieplafond werd beide keren binnen een dag bereikt en aanvragen moesten afgewezen worden. Dit is onwenselijk, omdat het geen recht doet aan alle plannen die gemaakt zijn, met alle kosten van dien, en de ingezette versnelling in het maatschappelijk vastgoed wordt geremd. Om die reden wordt het beschikbare subsidieplafond van 237,5 miljoen euro verhoogd met 167,8 miljoen euro. Dit bedrag bestaat uit een kasschuif van 150 miljoen euro waarmee DUMAVA-middelen van latere jaren naar voren zijn gehaald.<sup>19</sup> Daarnaast vindt onder andere indexatie van middelen plaats. Het subsidieplafond is verhoogd met 47 miljoen euro specifiek voor primair en voortgezet onderwijs. Hiermee wordt uitvoering gegeven aan een amendement van het lid Boucke om 40 miljoen beschikbaar te stellen voor het verduurzamen van schoolgebouwen via de DUMAVA. Daarnaast heeft het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap aanvullend 7 miljoen euro beschikbaar gesteld om uitvoering te geven aan dit amendement.

### **Vergewisplicht Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie**

Het wetsvoorstel Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (Wgiw) is in april jongstleden door uw Kamer aangenomen.<sup>20</sup> Bij de behandeling van het wetsvoorstel is ook de motie Grinwis<sup>21</sup> aangenomen die de regering verzoekt tot een helder afgebakende en juridisch bindende vergewisplicht te komen. De vergewisplicht is een van de waarborgen bij de aanwijsbevoegdheid. Gemeenten moeten zich ervan vergewissen dat het alternatief beschikbaar is, voordat zij de levering van aardgas daadwerkelijk mogen beëindigen naar de wijk, om te voorkomen dat er mensen in de kou komen te zitten.

In het kader van de vergewisplicht is in opdracht van het ministerie een verkenning uitgevoerd naar een monitoringssystematiek voor gemeenten die invulling kan geven aan de vergewisplicht. Bijgaand treft uw Kamer deze rapportage ter kennisgeving aan. De rapportage bevat enkele aanbevelingen die in de verdere uitwerking van het wetstraject – en de ondersteuning van gemeenten bij het inzetten van de aanwijsbevoegdheid wanneer deze er is – zullen worden meegenomen, in samenwerking met o.a. de VNG.

---

<sup>19</sup> Hiermee wordt invulling gegeven aan de toezegging aan het lid Slagt-Tichelman om de Kamer te informeren wanneer deze kasschuif bij Voorjaarsbesluitvorming is goedgekeurd (TZ202402-143).

<sup>20</sup> Handelingen II 2023/24, nr. 68, p. 5.

<sup>21</sup> Kamerstukken II 2023/24, 36387, nr. 26.

De verschillende moties en amendementen die zijn ingediend bij de behandeling van de Wgiw worden op dit moment meegenomen in de uitwerking van het Besluit gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (Bgiw). Naar verwachting kan dit besluit na de zomer bij beide Kamers in voorhangprocedure worden gebracht. De beoogde inwerkingtreding van de aanwijsbevoegdheid is 1 juli 2025.

### **Normering verwarmingsinstallaties**

In het hoofdlijnenakkoord is opgenomen dat "de verplichting om vanaf 2026, bij het vervangen van de verwarmingsketel, een warmtepomp te moeten installeren, wordt geschrapt".<sup>22</sup> Hierom zal de wijziging van het Besluit bouwwerken leefomgeving, waarin de normering verwarmingsinstallaties wordt geregeld, nu niet verder in procedure worden gebracht. Wel wordt hierbij invulling gegeven aan de toezegging aan uw Kamer van 5 oktober jongstleden om in het tweede kwartaal van 2024 te komen met een publicatie over de keuzes in de systematiek voor de terugverdientijd.

De normering van verwarmingsinstallaties draagt bij aan het halen van de verduurzamingsdoelen in de gebouwde omgeving. De gedachte is dat door te normeren een bepaalde afzet verzekerd is, de opschaling op gang komt en de kosten van de warmtepompen dalen. Normeren dient zo het belang van alle woningeigenaren doordat kosten voor verduurzaming omlaag gaan en daarmee uiteindelijk ook de energierekening. Met de normering in het vooruitzicht is door de sector ook fors geïnvesteerd in productie- en installatiecapaciteit. Nu al is te zien dat de productiecapaciteit in Nederland enorm is uitgebreid en het aantal warmtepompen het afgelopen jaar met ongeveer 50% is gestegen naar ca. 150.000 warmtepompen die in 2023 geïnstalleerd zijn.<sup>23</sup>

Een (hybride) warmtepomp is in veel gevallen een zeer aantrekkelijke investering en voor de consument daarmee een verstandige keuze. Een warmtepomp gaat gemiddeld 15 tot 20 jaar mee en zorgt direct voor een lagere energierekening. Nadat de warmtepomp eenmaal is terugverdiend, heeft de consument door zijn investering in de warmtepomp nog jarenlang de baten van een lagere energierekening. Een hybride warmtepomp blijft dus voor veel mensen een heel aantrekkelijke optie.

### *Ideeën voor keuzes in systematiek normering voor de terugverdientijd*

Randvoorwaarde voor de normering was dat de eis alleen geldt waar dit haalbaar is en dat de verwachte besparing ook echt gerealiseerd kan worden. Daarom was het voornemen om appartementen, monumenten en wijken waar een plan voor een collectieve aanpak ligt, uit te zonderen van de verplichting. Daarnaast was er een uitzondering beoogd bij een terugverdientijd voor een individueel huishouden van langer dan 7 jaar.<sup>24</sup> Adviesbureau DWA heeft onderzoek gedaan naar de berekening van de energieprestatie<sup>25</sup> en de terugverdientijd.<sup>26</sup> Door op basis van

<sup>22</sup> Hoop, lef en trots, Hoofdlijnenakkoord 2024-2028 van PVV, VVD, NSC en BBB, pagina 13

<sup>23</sup> [Warmtepompen; aantallen, thermisch vermogen en energiestromen | CBS](#)

<sup>24</sup> Kamerstukken II, 2022/23 nr. 32813.

<sup>25</sup> De normering zou vorm krijgen door een scherpere eis aan de energieprestatie van het systeem voor ruimteverwarming. De energieprestatie is gedefinieerd als de verhouding tussen het primair fossiel energiegebruik en de warmtebehoefte. Een lagere waarde

dit onderzoek te kiezen voor een gebruikersspecifieke methode voor het bepalen van de terugverdientijd, wordt geborgd dat het resultaat ook zoveel mogelijk wordt afgestemd op de daadwerkelijke situatie van de gebruiker en dat de terugverdientijd van maximaal 7 jaar daadwerkelijk kan worden behaald.

#### *Ideeën voor werking in de praktijk*

Uit CBS-cijfers blijkt dat het aardgasverbruik ook binnen een bepaald woningtype en bouwperiode (dus bijvoorbeeld rijtjeswoningen met bouwjaar tussen 1965 en 1975) nog significant kan verschillen.<sup>27</sup> Toch kan worden gesteld dat voor sommige kleinere of nieuwe woningtypes de investering in een efficiëntere installatie zich voor de meeste woningen binnen dat type niet zal terugverdienen in maximaal 7 jaar. Deze woningtypen kunnen generiek uitgezonderd worden van de eis, zodat voor deze gebouwen helemaal geen berekening hoeft te worden uitgevoerd. Tegelijk zorgt deze maximale terugverdientijd ook voor een prikkel in de markt om de prijs te reduceren van de verwarmingsinstallaties. Bij de woningen waar de normering wel van toepassing kan zijn, kan aan de hand van de gebruikersspecifieke methode worden bepaald met welke installatie aan de eisen kon worden voldaan en kan worden berekend wat de terugverdientijd zou zijn. In de praktijk werkt de installateur dan met een ondersteunende tool met standaardwaarden voor alle invoerparameters, waarbij detaillering op basis van gebruikersgegevens alleen daar zou moeten worden ingezet wanneer dit zinvol is.

#### *Doenvermogen*

Ook is onderzocht hoe woningeigenaren tegen de stappen aankijken die ze moeten doorlopen om over te stappen op een hybride warmtepomp, en of zij daarvoor genoeg doenvermogen hebben.<sup>28</sup> De algemene conclusie van dat onderzoek is dat woningeigenaren over het algemeen denken dat zij goed in staat zijn om het gehele proces van aanschaf, installatie en eerste gebruik van een hybride warmtepomp van het begin tot het einde te kunnen doorlopen.

#### *Prestatieborging*

Installateurs, fabrikanten en de overheid hebben op 15 november jongstleden afgesproken om samen te werken aan de prestatieborging van (hybride) warmtepompen. Hiervoor is een roadmap opgesteld die als bijlage bij deze brief is gevoegd. Met de prestatieborging krijgen kopers van een warmtepomp de

---

betekent een betere prestatie. Grofweg is de energieprestatie te beschouwen als de inverse van het systeemrendement.

<sup>26</sup> Onderzoek normering verwarmingssystemen, DWA, maart 2024, bijgevoegd bij deze brief. Het onderzoek is begeleid door een klankbordgroep en een expertgroep. De klankbordgroep bestond uit de volgende partijen: Natuur en Milieu, Milieu Centraal, De Nederlandse Verwarmingsindustrie (NVI), Vereniging Eigen Huis (VEH), Alliander (namens Netbeheer Nederland), Vereniging Warmtepompen, Techniek Nederland en Nederlandse Vereniging Duurzame Energie (NVDE). In de expertgroep zaten de volgende partijen: Vereniging Warmtepompen, Nederlandse Verwarmingsindustrie (NVI) en twee installateurs namens Techniek Nederland: Breman en Willemsen Installatie

<sup>27</sup> Databank van het Centraal Bureau voor de Statistiek, <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/85140NED/table>

<sup>28</sup> Ipsos I&O 'Doenvermogen woningeigenaren bij ingang nieuwe normering verwarmingsinstallaties' Bijgevoegd bij deze brief. Doenvermogen is het vermogen om ergens voor in actie te komen, en om deze actie vol te houden. Hoe meer handelingen er nodig zijn, hoe meer er wordt gevraagd van het doenvermogen.

zekerheid dat een warmtepomp een bepaalde warmtevoorziening en energiebesparing realiseert. Die zekerheid maakt de aanschaf van een warmtepomp aantrekkelijker.

Onderdeel van de prestatieborging is dat een bewoner vooraf duidelijk en gedegen advies krijgt over de geschiktheid en mogelijke prestaties van een (hybride) warmtepomp voor de eigen woning en advies over hoe je deze het beste gebruikt. Ook krijgt een bewoner door monitoring inzage in het functioneren van de installatie in de praktijk en feedback en tips voor optimalisatie van gebruik. Op deze manier weet de bewoner zeker dat de prestatie van de warmtepomp overeenkomt met het advies. Door het verbruik te monitoren kunnen de instellingen van de warmtepomp verder geoptimaliseerd worden, waardoor extra besparingen mogelijk zijn.

Om de doelen voor verduurzaming van de gebouwde omgeving te halen, blijft het nodig dat huishoudens en andere gebruikers van gebouwen de overstap maken naar meer duurzame verwarmingsinstallaties, zoals van de mono-CV ketel naar een hybride warmtepomp. Ook de komende jaren blijft beleid gericht op opschaling in de markt, kostenreductie en prestatieborging van de installaties nodig om deze omslag te realiseren.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

Hugo de Jonge